

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بعد الحمد لله والصلوة نکارنده این اوراق کو بدیون در سال گذشته
 جلد اول کتاب خیرات حیان را نالایف و طبع نموده یکنه از آن برای جناب
 عالم ادیب و فاضل اربیب سید محمد ذهنی افندگد امن ایام افاضانه
 مؤلف کتاب مشاهیر النساء که در حقیقت اسرار خیرات حیان است
 فرستاده و اهدا کرد و از جناب مشارالیه در خواست نمود که در هر
 حال خود را مرفوم و ایصال داورند تا در کتاب نامه دانشوران ناصر
 در ضمن تراجم احوال علمای عظام و بکار و فضلا درج شود آنجناب از
 مطالعه آن کتاب زاید الوصف اظهار انبساط کرده مراسله بنمایان نمیکم
 عثمانی مشیقل بر تشکر و امتنان و محلی از ترجمه حال و مصنفات خود بنکارنده
 نکاشند که عین اثر بجزها با ترجمه فارسی در این مقام ثبت مینماید و
 بهترین تصدیق و تزیین این مجلد می شمارد و سر این نامه را با فکر
 آن تجدد و تقرب من متوجع میدارد

صَوْنَرِ مَكْنُو چَنَابِ سَيِّدِ مُحَمَّدِ زُهْنِي وَنَبِيِّ كَلِمَاتِ اللّٰهِ عَالِي

خُصُوْرِي عَالِي مَعْنَاهُ لَرِيْبَه

دَوْلَتُو اَفْتَدَمِ كُخَيْرِ نَسَرِيْبَه

هَنَمِ غَيْرِ مَتَرَفْتَبَه اَلْهِيَه دَنْ اَوَّلَه رِقْ وَاَصْلُ دَسْتَا عَزَا زُو اَسْتَبِيْشَا
 اَوْلَانِ التَّقَاتِ نَاثِرْ عَالِي مَعْنَاهُ لَرِيْبَه (مَشَاهِيْرُ النِّسَاءِ) نَامِ اَثْرُ كَثْرَانَه مَكْ
 ذِيَانِ شِيْرِيْنِ بِيَانِ قَارِيْبَه بِه نَفْلِيْلَه نَفْسَانَتِكْ جَبْرُ وَاَكْمَالِي مَزِيْبِ
 عَلِيَا سِيْبَه كِه عَبْدُ كَثْرُ لَرِيْبَه اِبْقَايِ حَقِّ شِكْرِيْبَه مُسْتَحْبِلِ رِقْمَتِ عِظَا دَرِ
 مَبَشَرِ وَاخِيْرَاتِ حِيَانِ) نَامِ اَثْرُ هَبْرِ اَفْضَالَانَه لَرِنْدَنْ بِرِ جِلْدِ دِلِ سِنْدِكْ
 اَحِيَانِ بِيُوْرِيْشِ اَوْلَدِيْبِي تَبَشِيْرِيْبَه مَشْعُرِ وَاَتْرَجْرُ حَالِ خَا كِرَانِمِ اَيْلَه
 اَثَارِ سَاثِرَه اَحْقَرَانَه مَكْ سُرْعَتِ اِسْمَالِيْنِيْ اَمْرِ اَوْلَمَعْلَه حَقَا كِه عَبْدِ بِيْمَقْدَرِ
 لَرِيْبَه مَسْتَوْجِبِ مَسَارِ بِيْشْمَارِ اَوْلَشِ وَاَهْدَا سِنَه عِنَايَتِ بِيُوْرِيْ اَوْلَانِ (خِيْرَاتِ
 حِيَانِ) اَيْسَه قَرْمُ عِيْنِ اِبْتِهَاجِمِ اَوْلَدِ رِقْ مَوْضُوْعِ مَوْضِعِ اَفْسَانِ
 فَاَلْمَشْدَرِ .

(مَشَاهِيْرُ النِّسَاءِ) مِثْلَه بِرِ اَثْرِ نَاچِيْرِكْ ذَاتِ اَكْمَلِ نَحْرِيْرَانَه لَرِيْبِيْ بِرِ نَقَا دَعْمَا
 چَانِيْبِيْ لِيْسِنْدَنْ نَظَرِ قَنَدِ بِرِ وَاَمَعْنَاهُ اَلْمَعْنَاهُ صَالِحَه اَوْلَانِ بُوْعَبْدَه فَا جِرَه
 قَرِيْبَانَه جَاكْ شَيْ شَرْمَسَارِ لَقْدَنْ عِبَارَتِ اَوْلِيْقِ لَازِمِ كَلُوْرِ اِيْكَنْ اَنْدَنْ زِيْلَه
 فَرِيْحِ وَاَبْنِيْسَا طَمَرْتَبِ اَوْلَمَشْدَرِ كِه بِرِ مَوْثُرْ كِ اَثْرِيْبَه مَوْقِعِ عَالِي اَعْتِبَارَه وَاَدِ
 مَقْدَنْ بِيُوْكِ اَوْ مَوْثُرِ اِيْچُونِ نَه شَرَفِ مَتَّصُوْرِدِرِ ؟ مَعْنَاهُ اَكِه اَوْبِلَه بِرِ
 كَثْرِيْنِ اَثْرِ ذَاتِ فَيْحَانَه لَرِيْبِيْ كِيْ (لَوْ كَانِ الْعَالَمُ مَعْلُفًا مَالِثْرِيَا لِنَالِ رِجَالِ مِنْ
 قَارِيْبِ) مَدْحِ جَلِيْلِيْ مَسْا صَدَقِ بُوْلْتَانِ بَقَعَه اَهْلِنْدَنْ بِرِ دَا نَاوِيْ وَاَهْمِنْدَنْ
 لِحَاظَه رَغِيْبِيْلَه بِرِيْ مَظْهَرِ اَوْلَشِ وَاَصْحَابِيْ اَسْتَحْفَا فَنْدَنْ اَفْرُوْنِ نِلْطَفَانَه
 سَرَاوَارِ قِيْلَمَشْدَرِ .

قَوْلُ كَثْرِكْ نَاثِرْ دَا اَشْوَرِ اَنْدَه مَقِيْدِ اَوْلَمَعْرِ لَاقِيْ نَامِ وَاَنَامِمِ يُوْفَدِرِ .
 كُنْدِمِ عَاجِزِ وَاَثَارِمِ نَاچِيْرِدِرِ فِضِيْلَتِ وَاَعْلُوْمِنَقِيْبَتِ اَبْحُوْقِ ذَاتِ الْمَسِيْحِيْ

وافحیلرندہ در کہ چاکر لہے کبی مور مقدار برنا تو الی خطاب عالی گرانہ
 لہے سزا کو در کہ حق نامستی کتر انہ مدہ بونجہ نلطیفات اجر اہور
 مشکندر .

مجرد امر و لٹارہ امثال اولی اوزد عرض ایدہ ہم کہ سن چاکر انہ
 جبکہ نک ترجمہ خالندہ اشارت اولمش اولدینی وجملہ قرق اوچرینہ
 مکتبہ اسم اولان استانبولہ ابندالہے دفتر خانہ خا فانیہ و برار الی
 باب عالیہ مجلس الامضطر او طر سندہ و دہا صکرہ مطبعہ عامرہ دہ خذ
 کتابت اہلہ مستخدم اولوب الان مکتبہ ملیکہ شاہانزادہ علم اصول فقہ
 و مکتبہ سلطانہ عریپنک نحو ادبیات در سنے و ہر مکتبہ مشغولہ
 و تب رسمتہ دہ مقامیز و اوچینی مجید کثائنہ خائزم :

عقایدن (المنشد من الضلال) و دہ اہل صلیب خندہ (تختہ الاویب)
 و ادبیاتدن (اطواق الذهب) و (نصیحة الأخوان) ترجمہ لہے آثار
 مطبوعہ عاجزانہ مدن ایسہ دہ بونلرک مطبوعی قالمناشر اولدیندن
 آثار اخیرہ کتر انہ مدن مطبوع بولنا نلر معروض حضور سامیلہ
 قلمشدر . انلرون ایکیے علم صرفہ دائر اولان (المنتخب فی تعلیم لغہ
 العربی) اہلہ آنک مختصر بولنان (المقتضب من المنتخب) نام اثر کتر در
 و برہے غلم نحوہ دائر (المقتضب فی نحو لسان العرب) اسمندہ کے اثر احقر
 اہلہ دیکر برہے تراجم احوال علما و ادبا یہ دائرہ نو جزء اولی منتشر
 اولان کتاب التراجم در . و برہے دخی تلخیص المفئاحدہ و شرحی مطول
 و مختصرہ و حاشیہ ستیدہ موجود ایبات و شواہدک شرحی
 بولنان (القول الجید) در . و صولنک امر و اشعار پہلہ
 منت دار بیور ملہے توجہات سامیہ دائر انہ لریپنک بقنا
 سہیلہ بر ابر مستد عادر ہر حالہ امر و فرمان حضرت علی الامر کتر
 ۶ جادی الثانیہ ۱۳۵۱
 و ۷ شباط ۱۳۵۱

تجربہ و حکمت

بمضور عالی و بی التبعی

جناب جلالہ آبادی

الثقات ناثر منعمانہ عالی کہ از نعم غیر مترقبہ بود بعتز و وصول آن
 مستبشر گزیدہ از اینکہ کتاب مشاہیر النساء کہ از آثار عاجزانہ
 این بندہ است بزبان حلاوت تبیان فارسی نقل و کسر و نقص آنرا جبر
 و تکمیل فرمودہ اند شدہ مرتبہ دریافت نمود و بیعت بزرگی ناہل آمد
 کہ ادای شکر آن برای کترین بندہ امر ہے محال است و چون نسخہ از کتاب
 خیرات حسان کہ از آثار منتخبہ افضلانہ جناب عالی مہیا شد مرحمت و
 ایصال شد و مقرر فرمودہ بودند کہ ترجمہ حال چاکرانہ خود را بنا آنچہ
 نایل کردہ مجلاً ارسال دارم این بندہ بیقصد از نہایت مسرت و احاطہ
 نمودہ کتاب مستطاب خیرات حسان را فروغ دیدہ شادمانی قرار دادہ
 در موقع افتخار نهاد کتاب مشاہیر النساء کہ محضرتنا یعنی ازین بندہ مہیا
 چون طرف توجہ فاضلانہ شخصے مثل حضرت عالی کہ نقاد معانی است
 شدہ و بنظر اعتنا و امعان در آن دیدہ اند نہایت مسرور گردیدہ ام
 چہ شرفی از برای صاحبان آثار بزرگرا ازین نیت کہ مسطورات آنها
 طرف اعتنا و اعتبار صاحبان مقام عالیہ و دانشندان کردہ اگر چہ
 من بندہ مہیابیت ازین اثر ناچیز خود در آن محضرت شرمندہ باشم ولی
 حضرت عالی کہ در حق اہل وطن ایشان لوکان العلم معتقبا بالترتیب
 لنا لرجال من فارس نظیر صریح است کتاب مشاہیر النساء را از بزرگوں
 بقبول و تمجید خود اخضا صد ادہ و نکارندہ آن را از یادہ از حد
 استحقاق و مورد عنایت و ملاحظت فرمودہ اند

این بندہ را نام و نامہ نیت کردہ در خورد و کج کردن در کتاب ناثر دانشوران
 باشد خود عاجز و آثارم ناچیز فضیلت و محامد بزرگ خاص شخص فاضلانہ

آنحضرت است که مثل ابن بکده به پندار پی و اثنا عشر خطاب کرده اند
 عالی خود دیده اینهمه ملاحظه و ادو حق مکین بن مبدول داشته اند لکن
 محض امثال امر حضرت تعالی عرض میکنم بین این بکده چنانکه در ترجمه
 حال جیبک اشاره شده بچهل و سه رسیده مکتب الراسم اسلامبول
 و در اوایل حال در دفتر خانه خانی و مدتی در باب علی در اطاق
 مضبوط مجلس و الاوچند پس از آن در مطبوعه عامه برای نیکارش
 مستخدم بودم اکنون در مکتب ملکیت شاهانه بتدریس علم اصول
 فقه و در مکتب سلطانی بتدریس نحو و ادبیات عربی اشتغال دارم
 و از امتیازات رسمیه نشان درجه سیم بیکر دارا هستم از آثار
 عاجزانه این بنده که بطبع رسیده لکن از نسخهای آنها نمانده ترجمه
 کتاب المنفذ من الضلال است دائره معنای و تحفه الاویب که در
 رد اهل صلیب میباشد و اطواق الذهب و نصیحة الاخوان در
 ادبیات

امام مؤلفات ابن بکده که بر طبع شده و بحضور عالی ایفاد میشود
 دو جلد آن المنتخب فی تعلیم لفظ العرب و مختصر آن که المقتضب
 من المنتخب باشد در علم صرف است کتاب دیگر المقتضب فی نحو
 لسان العرب در علم نحو میباشد دیگر کتاب التراجیم است در
 شرح احوال ادبنا و علما و فقط جزء اول آن منتشر گردیده
 دیگر القول الجید است در شرح ابیات و شواهد تلخیص الفکا
 و دو شرح نان مطول و مختصر و حاشیه میر سید شریف
 مستدعی است و اصول آنها را امر قوم و بقیای تو حیات سامیه
 ممنونم فرمایند و در هر حال امر و فکرمان حضرت
 ولی امر است .

۷ جادى الثانیہ ۱۳۰۳
 ۷ شباط ۱۳۰۳

حکیم الزاء

زائیه

شاعر بوده است اصنفها نیت و طبع دقیق داشت صاحب کتاب موصوم بر آفتاب
عالم تابا و را بیا که نهادی ستوده در کتاب فشر عشق و نشایح الاذکار و شمع
البحر و صفا استعداد و مهارت او نکاشته شده است شعر مکتور در ذیل از ویست

خوردن خون دل از چشم ترا موخندام خون دل خورده ام و این هنر موخندام
کار من بدو یجز خون جگر خوردن نیست طرفه کار به که بخون جگر موخندام
شیوه عاشقی در کیم نظر بازی را همه از مردم صاحب نظر موخندام

زیراء

جاریه بوده و حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام او را از ادا فرموده و او از
آنحضرت بعضی احادیث روایت نموده است

زیراء

جاریه بوده است که بنی عدی او را از ادا کرده و از حضرت حدیث روایت نموده است

زیدلایم جعفر

دختر جعفر بن ابی جعفر المنصور است و پدرش بجعفر کبیر است نهاد دارد و زبیده خود
زوجیه هرون الرشید خلیفه عباسی بوده و چندان خیرات و مبرات و بذل عطیات
نموده که بوصف زینبید جد او ابو جعفر منصور در او پنجاه خلیفه عباسی و باقی شهر
بغداد است شوهر این عم او هرون پنجم خلیفه عباسی و مجد در شوم دارش فنون
و علوم میباشد جشن عربی زبیده و عربی هرون در آن روزگار مأمون که شرح حال او پیش
نکاشته آمد از جشنهاست که در اسلام بتدریج نظر آن گرفته شده در موقع این
عیش و نشاطها بنا او را ز پر از سیم و ظروف نقره مملو از درویشیم و نافرهای مثل
از فرط طبله های عود و غیره عطارفت و هدا با و متحف بسیار نیز از هر طرف آمد
گویند در شب عربی پیرهنه مرتجع بجوای هر برای زبیده ترتیب داده بودند که جوهرها
جتراف و نقاد از تقویم آن اظهار عجز می نمودند عجب آنکه این خوش بختیها و قتی مبدل
بسدی بختی گشت و چون روزگار طولی و خلاف هرون در نیشت فوکت نزل و انحطاط
در رسید و محمد امین زبیده در چنگ با عبا که عبد الله مأمون بر او پدید خود

خیرات حسنا

۱

مقبور و مقبول گردید و زکار زبیده سیاشد و خالشان ثبانه و هانا که اسباب این سیاه
روزی را خود روزی فراموش آورد و از روی لجاج خویش را با این بلا مبتلا کرد
ادیب بارع شهاب الدین عبد الله شیرازی در کتاب صنف الحضره گوید هر روز از رشید
روزی با ملکه مملکت و عقیده دولت خود یعنی زبیده بملاحت شطرنج دفع ملاجه
و قلیب خاله میکرد و مراهنه و اشراط آنکه غالب ایر مغلوب حکم نافذ و روان باشد
و هر چه اقتراح رود اسفان لازمه آن در دست اول هرگز غلبه کرد زبیده را و او
تا پیراهن و کوبه که رقوایم انسان خاویج باشد خلع کرده در مقابل نظر هر روز رشید
بایستد زبیده چند آنکه استغفا کرد و مفید نیامد بنا کام امثال امر بر حسب مشروط
بنمود ثانی الحال زبیده غالب المذکات ملتزم است که با فائز حبه شکر که کثیر بن جوارح
بود جمع شوی هرگز از سجاوت خلقت و دمان صورت او افتد داشت شفاعت کرد
نادر معرض این التماس از جوهر نفیس و یا قوت ابد او چند آنکه در حوصله آرزو کند
بردارد زبیده گفت اگر نجات من از منبذول افتد و در ملک اشراک دهد مقبول
نخواهد بود بر مقتضای شرطی که در فقه قیام واجب است و دفع و اعمل غیر قابل هر چند هر
در شفاعت بیشتر زد زبیده افساح الحاح و ادراج لجاج که بوغر القلوب و بیخ الحرقه
صفت آرد زیادت کرد هرگز با فائز مجتمعه شد بتقدیر الهی از فارونه اصلاب
او قطراتی که بفضل هضم رابع مستعد آن بود که بتعبیه نوع را مبداء شخص دیگر کرد
در مقعر رحم شقوق یافت و قوت ماسکه بمحافظت آن قیام نمود و آناه هم جعلنا
النظفنة علقنة فخلقنا العلفنة نضعه فخلقنا المضعه عظاما فکسونا النظام لحمنا
بوساطة تاثیرات اجرام علوی آنرا بر مبداء انشاء خلقی بگردانید فبئارک الله احرز
الخالقین هنگام میقات وضع محل و زمان نفاس قاینه مأمون میمون انفس از مضیق
عدم در فضاء وجود آمد چون از حیض رضاع به نفع تمیز رسید دلائل نجابت و
شماثل شهامت از حرکان مسکات او ظاهر بود (و الجواد عینه فراره)
ایقینان جناب التمس تد رکنی لما بصرت بنحیط الایض البقو

روزی شخصی متقیی ابی حضرت خلافت آوردند و بر دعوی باطل اصرار نمود او را در
عذبات عذاب کشیده بیاض اسطون تعریفی کردند چون تعذیب ضرری تقدیم یافت

خیرات حسنات

بصیاح و عویل و ندب طویل و زامد ثامون در رشتن برادران موضوعی حاصل و مؤلفی
 نازل اینستاده بوشنتی اکت فاصبر کاصبر اولو العزم من الرسل هر فن از سرعت ذکا
 و فطنت درها و جنکت او منجیب شد و شفقت ابوت در حرکت آمد گفت خدا رسول الله
 صلی الله علیه و آله و سلم از قال اولادنا اباکادنا بعد از ان بومافیوما مجت و زیدت در
 حق او مزید می پند رفت نامامون در کل علوم بر افران فایق شد و با آداب و مراسم
 ملوکانه از فروستیت و میدان داری بر برادران غالب چون هر فن دعوت حق را
 اجابت کرد زبیده خواست که محمد امین پسرش در مکنند خلافت قائم مقام باشد اما زید
 و ایدکلا یكون الاما اید میان برادران بکرات محاربت رفت و در تاریخ دولتین
 کیفیت ان احوال مشروح است چون محمد امین بقتل آمد و دعاء خلافت او را ملانکه باشتا
 من وافق نامینه نامینم امین تکفند زبیده نضهائ سر چون با دختران از جگر خوشید
 بر کشید و گفت ما اقدی هذا اليوم الایوم قیامی بالبحاج مع اییک انهی

خلاصه زبیده بعد از کشته شدن امین طرف تعدی و تحقیر ظاهره و البینین قائل
 امین کشت و عرضت بیامون نوشت که صورت ان از قرار ذیل است
 کل ذنب یا امیر المؤمنین وان عظم صغیره جنب عفوک و کل زلل وان جل حقیر عند
 صفک و ذلک الذی عودک الله فاظال مدنک و تم نعمتک و ادا ام بک الخیر و دفع
 بک الشرهذه و تغیر الوالد الذی ترجوک فی الحیوة لنوابی الدهر و فی المئات بحیل الذکر
 فان رأیت ان ترم ضعیفی و استکانتی و قلذ حلیتی و ان فصل رجوی تحت فبما جعلک الله
 طالباً و فیرا غیبا فاقبل و نذکر من لوکان حیثا لکان شفیعی لیک
 و اشعار ذیل را که از منابع فکر خود زبیده است نیز در آخر عرضت نکاشت

و افضل راق فوق اعواد منبر	مخیر امام قام من خیر عنصر
الی الملك المأمون من ام جعفر	و وارث علم الاولین و مخرم
الیک ابن عقی من جفونی و مخری	کثبت و عینت لسنهله و موعها
و من زال عن عینت فضل صبره	اصبت بادنی التاب منک فزایره
فا ظاهره فعله بمطهر	انی ظاهر لا مطهر الله ظاهر
واهب اموالی و احرق ادوری	قا برزنی مشکوفة الوجع خاسرا

خیرات حیات

۱۰

یعز علی ماؤن ما قد لقیته   و ما نلتی من ناقص الخلق اعو
 مذکر امیر المؤمنین قرابته   فدینک من ذی قرینة منذر
 فان کان ما ابدی لامر امرته   صبرت لاسر من قدر مقدر
 وان کان ما قد کان من تعذبا   علی امیر المؤمنین فغیر

ابن عریضہ بواسطہ جار پڑ خالصہ نام بمامون رسید و پورا زخا اندز شدت بکریست
 و گفت من با یدھان عبادت را کہ حضرت امیر المؤمنین علی علیہ السلام وقت شنیدن
 خبر قتل عثمان فرمود بگویم والله العظیم کہ من چنین حکمے نکرده و از ہنکا و خشنود بیستم
 بعد از آن مامون ظاہر را تفرین کرد و تسلیم نماند بزبیدہ نوشت و اموال مفسوئہ
 اورا منرد ساخت و از بن عریضہ معلوم میشود کہ زبیدہ علاوہ بر کالات فسانہ
 در ادبیت و انشاد اشعار مرتبہتی عالی داشتہ است

از بزرگواریمای زبیدہ اینکہ روزی عریضہ اورا مخاطب نموده این دو شعر بگفت

از بیدہ اینکہ جعفر   طوبی لسانک المصاب
 نعطین من وجلیک ما   تعطی لاک من الرغاب

کناجی کہ در خدمت زبیدہ بودند خواستند عریضہ اذیت کنند او خود مانع شد
 و گفت قصداً این بیچارہ مدح بودہ از عہدہ ادای ان بر بنیامدہ شنیدہ است کہ گفتہ اند
 شما لک اندک من ہمین غیرک خواستہ است نظر این مضمون را بنظم آرد قصور خیال اورا
 از دقیقہ دیکر غافل نموده بعد از آن امر کرد جاہزہ با و بدہند اورا بر لغزشی کہ در شعر
 اتفاق افتادہ واقف سازند تا مندر نہازد

ناید انست کہ مامون پسر عم زبیدہ بودہ چہ این خلیفہ پسر ہارون است و ہرون پسر
 محمد المہدی ابن ابی جعفر المنصور میباشد و زبیدہ چنانکہ پیشتر ذکر شد دختر جعفر بن
 ابوجعفر المنصور بود و ظاہرہ و الیمین کہ زبیدہ از شکایت کردہ ابوالطیب طاہر بن
 الحسین یکی از امراء معروف عباسیہ بودہ و در حقیقت فتح و غلبہ او بر عساکر امین
 مامون را بمخلافت نابل نموده و و از ای این خدمت حکم از خراسان یافتہ و الطامراز
 نژاد و صلب میباشد کہ کوئند در یکی از مخاربات ہادست چہ ضربیے بشخصی زده و
 اورا د و نیم کردہ لهذا معروف بہ ذوالمیمین شدہ و در حق او گفتہ اند کلنا یدیک

خیرات حشا

۱۱

یہیں ہیں قصیر و چون یک چشم داشته شاعر ہے کفتر است

یا ذالیمین و عین واحدہ نفعان عین و عین زائدہ

ادیب فاضل کامل محمد ذہنی افتخار مولف کتاب مشاہیر الثعالبین است شکوہ جشن
عروسیہ زبیدہ شرحی از جشن منرا و حتی کہ سلطان مراد خان برای پسر ایلدزم با بزیدخان
کفریہ فوشنہ کوئید یکی از ولایم بزید کے کرد اسلام دادہ شدہ ولیمہ عروسی ایلدزم
با بزیدخان است کہ در سال ہفتصد و ہشتاد و ستر اتفاق افتادہ و سلطان خاقون
ذختر قرہ مان او علی علی بیگ داد و سلک از دو واج در آورده و جشن این مناکح را
تا لے بلکہ مقدم بر جشن عروسیہ بوران و زبیدہ بایدہ انتف در این سور کلیہ ملوک
اسلام و اسرای طرف عوث شدند و ایلچی ہر یک با ہدایا ی ملوکا نہ بدر بار سلطان
آمد و از اسرای مشہور عثمنا غازی اور فوس بیگ در بیوق صد نفر غلام و صد نفر
کنیز تقدیم کرد در دستندہ نفر غلام کہ مقدم بر شاہر بودند طبقہ نای نضرہ بود
پرا از طلا و در دست دہ غلام دیگر کہ در عقبہ غلام اولے بودند طبقہ نای طلا بود
پرا از نضرہ و ہشتاد غلام دیگر ہر شصت اٹھای نضرہ و مشر بہا و لکھا و ابر بقیہا
و سایر اوائی نضرہ در دست داشتند و بنا بر مسطورات تاریخ منجم باشد ایلچی ہا
سلامین از دیدن پیشکشی غازی اور فوس بیگ از ہدایا ی خود شرمندہ شدند و
سلطان ہدایا ی اور فوس بیگ را بتوسط ایلچی سلطان مصر برای سلطان مصر
فرستاد و ہدایا ی سلطان مصر را بہ اور فوس بیگ عطا فرمود و تقادیم سایر
ملوک را با سرا و غلام و صلحا بذل کرد

زبیدہ خانم

از بنات خاندان خلد اشیان فصیحی شاہ ظاہر ثراء و از بطن مناء افرین خانم شیراز تہ
بوجود آمدہ از عفا ہل عاوقات و کرامت شاعران بشمار منباید نقاب اشرف الفخ و الا
عضد الدولہ سلطان احمد میرزا دام اقبالہ شرح حال خدر مشارا الیھاد از قرار
ذیل نکاشند

زبیدہ خانم زبیدہ عصر خویش و در سلک نساء عارفہ منسلک و از مرید ہا ہے
مرحوم حاجی میرزا علی نقی ہمدانی است کہ ترقیبی از اوراد و اذکار فراغت دارد

خبرات حسنا

۱۲

در حسن خلق بد و جگر که در مدت شصت سال توقف همدان با وجود همه قسم ریاست و نفاذ حکم احدی از وزیر بچیده علاوه بر دیارت حرمین شهر بهین بیت کثرت بعینان عالیات عراقی عربی ده مرتبه بمشهد مقدس مشرف گشته و هرگز در اسفا و تجلات ظاهری با خود نداشته کثیراً بذل و بخشش مینماید اما در خفا و بطوریکه هیچکس نداند فقر او مینمایند، مسادات و طلاوت او با بایستخفاق از عرب و عجم از جود و کرم او در سفر و حضر بجز نمند کرده سائلان امر کز محروم نگرده است از منافع املاک و مقرری خود هر ساله مقدار و مبلغی برای مخارج شخصی خود موضوع میکنند و باقی مخصوص انعام و اطعام او امل و ایثام و در مانند کان و بدو ایاز مینماید حتی الامکان از شب نده داری و ریاضت بدنی و ترکت لذت فری و کذا آن نگرده پیوسته در کار تن کثیر نفس میگوید بعضی کرامات از وحکایت می کنند آنچه من خود مشاهده کرده ام این است که وقتی در سفر مشهد مقدس با این شاهزاده خانم مقدسه همسفر بودم و هوای آنها تیره گرم بود در منزل میامی و نفس از زوار که مریض بودند محتاج به بیخ شدند فدوی بیخ پیش آید از من بود شاهزاده خانم فرستاده برای مریضها بیخ خواست فدوی از آن فرستادم ثانیاً آدم ایشان آمد و بیخ خواست من پیغام دادم که هوای گرم است و برای خود مان لازم میباشد جوابی دادند بیخ برای همه آنها مان تا خوش لازم نرات مضامین نکیب فدوی بیخ فراوان برای شما خواهد رسید آنچه بیخ حاضر بود دادم اما هیچ کمان نمیگرم که با این زودی بتوان بیخ تحویل نمود صبح همان شب نو اب نیرالدوله پرویز میرزا احاکم سبزواری با سنبالها آمده و بیخ زیادی همراه آورده بود آنوقت از صفایا ضمیر شاهزاده خانم نهایت متعجب شدم و دانستم که خبرات حسان نیز بکرامت و احسان صاحب مقامات میشوند باز وقتی در مشهد مقدس بدیدن آن مقدسه رفتم ثنبا کوی ایشان را دیدم یک کینه ثنبا کوی خوب به نیاز فرستادم سه روز بعد سه کینه ثنبا کوی مرحوم اصفالدوله برای من فرستاد خلاصه علیخان نصره الملك پسر مستخاف قراکوزلو بشرف همسفر بیده خانم نابل شد و حسین خان حسام الملك که از امرای بزرگ دولت علیه ایران و صاحب منصب امیر قومانده و حکمران کرمانشاه است از ایشان بوجود آمد خالاً تقریباً هشتاد سال از عمر آن عقیده گذشت و اسباب عزت و احترامی که بر او

خیرات حسنا

۱۳

او فراهم بوده کمتر کبیر و انظیر آن روی نموده آنحضرت صرا و اینست که در ناخوشیها بطیب بوجع نمیکند آنچه را از سر شد خود شنیده معمول میدارد یا با سخنان که کار میکند ارد از این خیرت او کاروانسرا است مدد و در موضع مخصوص برای اقامت قرار در قره تاج آباد که متعلق است باحقاد مرحوم حاجی ملا رضا و همداشته روح الله و بعد این کاروانسرا را بشراکت مرشد خود مرحوم حاجی میرزا علی بنقی و بکشد ایشان بنا کرده و قریب به هزار تومان خرج آن شده نیز بیله در نزد یکی روان کرده و عظیمی از آنجا روانست ساخته و نقو اباشرف والا احتشام الدوله سلطان اوین میرزا که او از ساختن این پل در همدان حکومت داشتند در خارج این پل شرکت کرده اند بقصد و سخن امامزاده یحیی و افتد در همدان راحسان الملک بجو امیر ایشان عمارت کرده و مبلغی مصروف داشتند چون مرحوم حاجی میرزا علی بنقی طیب الله مضجعه مرشد زبیده خانم در همدان در بقعه بابا ظاهر معروف مدفون شده هر سال زبیده خانم مبلغی بمصرف روشنائی از بقعه و خرج قاری و متولیان و غیره میرساند و در اندک از قریب لایحه بین ملک خود را وقت کرده که حاصل آن را در کربلائی مغلیه صرف نموده و او را روشنائی کند تخلص زبیده خانم همان است و اشعار مسطور در ذیل نمونه ایشان اوله و دراری منظومه آن طبع روان

گفتند خوشتر و کوشتر ل چون عاشق دیوانه شو

گر وصل او خواهی فرخود بیگانه شو بیگانه شو

در عشق او کز صادق باید بوزی خوشتر

در شعله عشقش دل پرورانه شو پرورانه شو

اندر دل هر غار نه زین می بود میخانه ها

خواهی در غار ف شو بیخانه شو بیخانه شو

ولها

روز وصلت سرفرازم همچو شمع

نایبائی جان بنامم همچو شمع

که بوزم که بنامم همچو شمع

در شب هجران کدازم همچو شمع

در روزها سناده ام اندر کوشوف

از غمت با آتش هجران همه

و لها

خیرات حیات

۱۴
ولها

خواهم از سناچه موش را تا یاد لطف عام
گر چه نتوان لبیک لنگان پانهم در کوی دو

ولها

دوده بمن ایستازان می و سینه پنهان
خواهم که در پرستی خود بنوروم از یاد
از عشق و رخ جانان ز کشته است جفا حیران
مستانه سخن گوید این فاش شود بوانه

نگارنده گوید ز بیده خانم در این اواخر (در حدود تاریخ تالیف این کتاب) در گذشت
و نام نیک و آثار خیرت او بماند و واقف شاد و با اولیا و نیکان محشور بساد

زندگی اسلامبولی

بنا بر مسطورات تاریخ مراد بی این زن دختر اسعد افندگ بر اسمعیل افندگ شیخ الاسلام
و از نسأ مشهوره اسلامبول است و علوم فقه و لغت و ادبیات مهاویده داشته
شعر فارسی و ترکی و الجوی میسروده و صاحب مضامین بکر بوده سلاطین و وزراء
او اخوانه و از هم همی را مدح نموده است پیشتر وقت خود را بمطالعه کتب بگذراند
و اشعار خود را مدون کرده چون پدرش اسعد افندگ و برادرش شیخ الاسلام
شرفیافتگ نیز شعر می گفتند و او را بدین توان او را بدین توان خود ملحق کرده یعنی در یک
مجلد قرار داده اند بعد از آن کتاب این وضع را رسم کرده در است کتاب اشعار این
پدر و پسر و دختر اول گفته اسعد افندگ و بعد بیات شرفیافتگ و در آخر
دبوان زبیده را مینویسند مشا و اهلها و ادرویش افندگ نقیب الاشراف
که از صد و آن عصر بوده بزنی گرفته است و پسرش که فطنت تخلص اشهر
نیز از مشاهیر شعر اشتهر کرده میشود این زن در ماه ذیقعد سال هزار و صد و نود
و چهار هجری وفات نموده و در قبرستان ایوب مدخون شده است

این بود شرحی که صاحب تاریخ مراد بی در حق زبیده اسلامبولی نوشته اما
بعقیده او بی فاضل محمد ذهنی افندگ مصنف کتاب مشاهیر النساء فطنان زبیده
نه پسر زبیده و گوید ترتیبی هم کرده است نسخ و او بی سطر و ذکر شد خلاف

خیرات حسن

۱۵

مشهور است

زبد الاغای جلالین

از زوجات سلطان خپن میزای با بقره بوده و فرزند ازین با از وجود آمد است

زرفاء بنت عدک

زید بوده است از اهالی کوفه در جنگ صفین حضور داشت و لشکر بان حضرت
 امیر المؤمنین علی علیه السلام را بجنک با معاویه تخریب می نمود در باب بیستم
 کتاب مستطرف که از عفو و گذشت سخن می نماید حکایتی از حاکم معاویه ذکر کرده
 ضمناً گوید زرفاء بنت عدک جنگ صفین اصحاب امیر المؤمنین علی علیه السلام را
 بقنال مرغیب بگریه و می گفت آیتها التاسر ان المصباح لا یضئ فی التمسر وان
 الکواکب لا تضئ مع الضمیر ان البغل لا یسبق الفرس ولا یقطع الحدید الا بالجد
 الامن اشرفنا ارشدناه ومن سألنا اخبرناه ان الحق کان یطلب ضالته فاضلها
 فصبرنا معشر المهاجرین والانصار فکاتکم فکاتکم بکم وقد انام شمل الشنات
 وظهرت کلمة العدل وقلب الحق باطله فانه لا یتوی الحق والمبطل ان کان مؤمناً
 من کان فاسقاً لا یتون فالنزال النزال والصبر الصبر لا وان خضاب التبا
 الحناء وخضاب الرجال التناء والصبر خیر الامور فاقبنا شو الحرب غیرنا کصین
 فهذا یوم له ما بعد

یعنی ای مردم چراغ در نور افتاب و شبنم نهد و ستارگان داد و نایب ماه
 فروغی نباشد و استر بر اسب پیشه نگیرد و آهن جز باهن بریده نشود بدانید
 و آگاه باشید که هر کس طلب ارغناد از ما نمود او را بر آه رشاد رساندیم
 هر کس چیزی از ما پرسید جواب سئالش بر اندیم همانا حق کشته خود را می جسته
 پیدا کرد ای مهاجرین و ای انصار صبر کنید و پای آرید کوشیا می بینم که خلاف
 و نفاق از میان شما برداشته شده و اتفاق حاصل است کلمه عدل ظاهر گردیده
 و حق بر باطل غلبه کرده و کسیکه از پی حق است با آنکه جو نای باطل است کینا
 نیست ای کسیکه مؤمن بوده مثل کسی است که فسق گذرانیده البت براب
 نخواهد بود پس زینهار امانه کار دار باشید و بگوشید و ثبات بورزید

و بدانید

خیرات حسنا

۱۹

و بدانید که خضایف نان با حناست و خضاب مردان با دمناء و صبر غاقبه
بشترین کارها بجنک شناپییم انکد روی بگردانید که امر و ذرا افره ای
از دنیا لاسن و این جهاد را جز آنی در پی

گویند این را امین نیز معنی محبوبه داشتند و قاء نام و در تزیین الاسواق
مالیف حکیم داود انطالک در استاز عجبی از و ذکر شده است و در قاء جد
مروان بن حکم بوده و قبل از آنکه زوجه ابوالعاص بن امیر شود قواد پی
میموده و ذانیات و اینخاتمه خود را به میداده همپنکذ زانیه نازه بنخانه او
پی آمده بر ای اعلام بطالبین علی بن لای خانه نصب میکرده بنا بر این او را
زرقاء صاحب ایات هم میگفته اند و محض تخفیف حکم و مروان آنها را
بنور قاء مینامیدند

زمره خاتون

مادر التاصر لدین الله خلیفه عباسی بوده و ظن غالب آنکه در مشهد مقدس
در روضه رضویه بعضی ابنه بحکم او ساختار شده و آثار آن هنوز باقی
باشد و شیخ التاصر لدین الله ابن خیال را نایب مینماید و تاریخ نیز
قوافی کند

زمره

دختر ابرق محدثه منیجره و زوجه مولانا اشیرالدین و مادر نصار است که شرح
حال او بیاید اشیرالدین از مشاهیر مائمه هجری بوده است و زوجه او
زمره زینب و علما و محدثین معتبر و نامی استماع حدیث کرده و بمقامی رسید
که طلبه ابن فن شریف از وی تلقی اخبار و تحمل روایات میموده اند
ابرحات ابرقوه و دمیاط و ابن صواف و ابن التفیط و عجمی عبد القادر
الضبی و زینب الاسعدیه که شرح حال آن بیاید روایت حدیث کرده بعد
از چهل سال زندگانی با شوهر خود در شانزدهم ماه ربیع الاخر سال هفتصد
درگذشت در مصر مدفون شد و دختر او نصار هم در همان مقبره گراو
دفن شده بمخاله و فدا است

خیرات حسنا

۱۷

زیتیره

بکسر آء و کشید پد فون از دنوا از عصر سعادت زمان بعثت خواجہ کابینا
 و جاریہ رویتہ الاصل بودہ ابندا در تحت تملک یکے از پسران عبد الدار
 از کفار و بے مخروم پیڑیت بعد از آن بمحضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ
 ایمان آوردہ بشرف اسلام مشرف گشت چون مثالک او از اسلام او آگاه
 شد اصرا ارد کردارنداد او نمود و از آنجا کہ او قبول نمیکرد پیوستہ او را
 معذب بود داشت خلیفہ اول ابو بکر از حال او باخبر گردیدہ و پراخیزید
 و از اد کرد این اثر کوید بعد از آنکہ زیتیره قبول پر اسلام نمود چیمان او کور
 شد مشرک کہ گفتند چون زیتیره از لات و عترتے پسر از حنظلہ با بن د کرد گفتا
 کردیدہ است او در جواب گفت لات و عترتے از حال پرستندگان خود
 پیچزند قضای اسمائے سرا با بن رؤف نشانیده و خالق من میتوانند و بارہ چیمها
 سرا بینا ہے دھد و صباح رؤف د پکر ناد یدہ کما بینا از خواب برخاست کفر
 قریش گفتند اینہم از سحر کما محمد صلی اللہ علیہ و آلہ است انہی
 مولانا جلال الدین محمد رؤف سقی اللہ ثراہ در مشوئی اشارتے بخالات
 زیتیرہ کردہ است

زہرہ

محدثہ مشہورہ ام لہیاء الانبار میرا است کہ در حرف ہمزہ توجہ حال او
 نکاشند

زہرہ بیکہ افا

مادرمیز اسلطان علی کورکایے والے سمرقند بودہ این زن بمحمد خاشیبا
 عاشق شد و بد پیہت اسنا ہے فرام آورد کہ پسر سلطان علی کہ ضعف
 عقل داشت شہر سمرقند را بجدال و نزاع بمحمد خاشیبا نے تسلیم کرد
 امثالینجا خان وصل این زن را ظالم شدہ بہانہ بدست آورد و میرزا
 سلطان علی را بکشت و جہی از اعاظم سمرقند از قبیل خواجہ قطب الدین
 یحیی وغیرہ را نیز ہلاک نمود و سمرقند را بدون مواصلت باز ہر بیکہ افا

خیرات حسنا

۱۸

مالک شد

زیبایی

شاعر بوده است معاصر نامولانا جامی اورا به هارت و استیگاتس بوده اند
این بیت ازوست

قامت شیوه رفتار چو دنیا کند سرور اید خود ساد و ازاد کند

زیب النساء بکم

بنت عالمگیر ناپاد شاهند و سناز است مادرش دختر شاه نواز خان صفوی
بوده تولدش در سال هزار و چهل و هشت هجری اتفاق افتاده از علوم عربی
و فارسی بهره بکمال یافته و کلام الله مجید را حفظ کرده خطوط نسخ عیار
شکند و نسخ را خوب مینوشته همواره بترقیه حال اهل فضل و کمال همت
میکاشته جمعی کثیر از علما و شعرا و ارباب قلم از منشی و خوشنویس و کتاب
در ظل توجه و عنایتش اسوده پیر پندارند و از آنها کرده و قدرت الهی و
توقیر اهل علم و فضل مبالغه داشته در سایل و کتب بسیار بنام او نالیفته اند
مشارا الهی در سال هزار و صد و پینده هجری بر حمت ایزد به پیوسته
ادخل جنت را بنیادت یک عدد تاریخ وفات او گفته اند گویند از شرط
مناعت قبول هر کسی احدی نکرده تمام عمر به شوهر و تنها بسر برد و دیوانه
بپرداخت این چند شعر از آن دیوان و از نتایج افکار او است

خیز و کمر شهر بزرگن	ز کین نیم مسکت را
از نه جام جرعه	سای می پرست را
بهر شهادت جنت	یک نکه از تویش بود
گر غضب چه میکند	غمزه تیز دست را
تاب مده بطرات	بر دل مو کیره مرن
بدهت نازه منه	قاعده شکست را

و لها ایضا

علاج تشنگی که شود ز اثر عشق بود بر آب بر یک قطره رود نیل سرا

کلمات

خیرات حنا

۱۹

کجاست جذبۀ عشقی که از دیا خود
کشد بر و ن بیک ایاهن از میل مرا

ز بقی قدر

ابن زین را فاطمه نیز می گفتند و از قراری که در نجات الانس مسطور است
مشیار الیه ادا ای دستبر و مقام ولایت و مناصب رجبند بعد از کعبه الله علیه
بوده و در خدمت بنحید و ابو حمزه بنی هاشم ملازمت پیموده است

زین الدار

دختر ابو ذب علی بن یحیی و ستمانه بیروچی هم بود که بنا بر فضل و کمال و مهارت او
در علم فقه او را زین الدار یعنی زینت خانه لقب داده اند این شرحی است
که صلاح الدین صفی در کتاب خود که موسوم به عنوان التقریر و ماویه تراجم
اعیان آن عصر میباشد در کوف زاء نگاشته و گوید ترجمه حال زین الدار
در کوف و او بیاید اما چون در کوف زبور از شرح دیده شد بهین
قد قناعت رفت

زین العرب

دختر تاج الدین عبدالرحمن بن عمر بن حسین بن عبدالله الشکلی دمشقی و
محلثه ایت مشهوره که او را بنت الجورانی میگویند از کتب حدیث کتاب
موسوم به الاربعین السباعیات از مؤلفات عبدالمنعم الفزازی و از کتب
تاج الدین القرطبی خوانده بعد از آن همان کتاب چند بار تدویر نموده است
و از مشایخ علم حدیث از عزالدین عبدالغفر بن عثمان الوردی بیلی اخذ حدیث
کرده و از حافظ سخاوی و ابوطالب بن صابر و ابوالهم الخشوعی و اصحاب
ابن عساکر و غیره اجازت گرفته است محفوظات او زیاد بوده در سال
شصد و بیست و هشت هجری متولد شده و کمال الدین العاد الاستر
که از اعیان آن زمان بوده او را زینت گرفته در سنه شصد و پنجاه و هشت
هجری شوهرش درگذشته و او بعد از آن قبول شوی نفوذ بکرمه معظمه
زاده الله تعالی شرفاً شرف شده مدتی در آنجا میماند و شیخ و بلاط

خبرائے حنا

۲

الحرمین کر دیکھ دو اوایل سال ہفتصد و چار ہجری و در زندگانی کھنکھ است

حضرت زینب

دو تین دختر حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ است پوشیدہ بنا شد کہ چون
سین مینار حضرت خیر الانام علیہ صلوات اللہ الملک العلام بر بیست و پنج
رسید بہ اشارت عم خود ابوطالب بلای از خدیجہ بنت خویلد بطور مضاربتہ
گرفتہ غاظم شام شدند و خدیجہ سلام اللہ علیہا خلاف مہرہ نام ملازم
سیدانام نمود و بروایتی یکی از خویشان خود را کہ موسوم بہ خنیتمہ بن حکیم
بود ہمراہ افتاد حضرت ام فرمود و حضرت نبوی امتعذرا کہ از خدیجہ کبریہ
گرفتہ بودند کہ بصر شام بہا و سود تمام بفرخواستند و بیکہ معظمہ معنا
فرمودند و روزی درود حضرت بیکہ خدیجہ با جاغتی در غرفہ نشاندہ بود
دید جوی از شام ہی آید و در مرغ بال گزردہ و پر کرد و پر کردہ بوسری یکے نشا
افکندہ اند و معلوم شد مرغمان منع حرارت آفتاب از وجود مینار کہ
سید کاینات مینمایند و در وقت میسرہ بخدمت خدیجہ آمدہ کرامتھا
کہ در آہ از حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ دیکہ بود بگفت و از جانب
امتعد و اموال معلوم شد کہ نفعی کثیر از آن سفر حاصل شد بنا بر این مقدم
محبت خانم الانبیاء در دل خدیجہ جا گرفت و بہ ازدواج انحضرت شایق
گردید و زنی از خویشان خود را بر آن داشت کہ این طلب را بوجہی بجزرتہ
رسالت پناہی الفا کند و پس از آنکہ ما فی الظہیر خدیجہ کبریہ بانحضرت
اظهار شد و از این طرف نیز علامت میل ظاہر گردید خدیجہ عم و پسر عم
خود عمر و ورقز بن نوفل را بجهت انعقاد مجلس نکاح بخواست و حضرت
مقدس نبوی صلی اللہ علیہ و آلہ با اتمام خویش حمزہ و ابوطالب بختہ خدیجہ
تشریف بردند و ابوطالب و ورقز بن نوفل ہر یک خطبہ بلیغہ خواندند
و خدیجہ کبریہ را در جناب خیر الوالیہ در آوردند و مہر خدیجہ را اکثر
بیت مادہ شرجوان نوشتند و آیات دیکر نیز ہست بہر صورت
میان حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ و خدیجہ کبریہ الفتن و محبت مفرط

واقع

خیرات حسنا

۲۱.

واقع شد و چهار پسر که قاسم و طیب و طاهر و عبد الله نامیده شدند و
چهار دختر که رقیه و زینب و ام کلثوم و حضرت فاطمه سلام الله علیها باشند
حضرت پیغمبر را از آن بطن مظهر حاصل آمد و آنحضرت را دیکر فرزندی
نبوده و نیامده است جز ابراهیم که از مادر قطیه وجود یافته و بعضی اولاد
ذکور آنحضرت را است که نضر گفته قاسم و عبد الله و ابراهیم و طیب و طاهر را
لقب عبد الله دانسته اند و هر حال زینب خرد و یم رسول اکرم است و
مادر او خدیجه کبری میباشند و بقولے دختر اول است دو سال پس از آن
الفیل که پنج سال بعد از مرگ حضرت رسول صلی الله علیه و آله تاخیر
کبری باشد متولد شد و چون بمحدر بلوغ رسید او را با پسر خاله اش ابوالعاص
بن الربیع بن عبد العزی بن عبد الیتمس بر عبد مناف و رسولک ازدواج
کشیدند و ابوالعاص و جنک بد و اسپر شد زینب قلاده را که خدیجه
سلام الله علیها با و داده بود جهت فدای شوهر خود از مکه بدین فرستاد
چون چشم پیغمبر صلی الله علیه و آله بر آن افتاد وقت فرموده معا و ذیاد
و ابوالعاص نیز و هائے یافت اما با و فرمودند چون بمکه رسید باید زینب را
بدین فرستد چه اسلام و کفر ایسا بقیه بقیه شناسیده است ابوالعاص قبول
کرده و بوعده و قائم و بعد از چند کتب اسلام در دل ابوالعاص نمودار
گردیده بدینتر آمد و مسلمان شد بر و ایته حضرت رسالت همان نکاح
اول باز زینب ابوی دادند و برخی بر این اند که بعد بدعتی فرمودند
در صورت زینب را از ابوالعاص پس از آمد علی نام و در خریه منماؤ
به امام علی هنوز بالغ نشده بود که راه عالم دیکر پیچود و ایامه و اختر
امیر المؤمنین علیه السلام پس از ارتحال سیده دنیا بموجب صفت صدیقه
کبری در جباله نکاح در آوردند و زینب در سال هشتم هجرت از پنجه
بیرای جاودان رفت و سوده بنت زمعه و ام سیکه و ام امین و ام عطیه
انصاره او را غیل دادند و حضرت خیر البشر لکنونه خود را اشعار او
ساخته بدست مبارک وی را بنماک سپردند

خیرات حسنا

حضرت زینب کبریٰ

دختر حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام است و از بطن مطهر سیدہ دنیا حضرت فاطمہ زہرا سلام الله علیہا وجود آمد و زینب کبریٰ مشہور شد جلالت قدر و عظمت و تیر و رفت شان و مقام و کمال عقل و دانش و علو منزلت و قوت جنان و طلاقت لسان و فصاحت بیان و سایر مجامد و سخا حضرت زینب کبریٰ سلام الله علیہا و ادوستی دشمن معترف میباشند و بطون حکف و قانر متواتر اخیر داده اند سال ولادت آنحضرت را محدثین و ادبای سیر تعین نکرده جو اینکه گفته اند قبل از رحلت رسول اکرم صلی الله علیہ و آلہ وسلم قدم بصرہ عالم نهادہ لکن از سیاق کلام مصنفین معلوم میشود کہ حضرت زینب کبریٰ فرزند است کہ بعد از جناب سید الشہداء علیہ السلام متولد گشت و اول دختر امیر المؤمنین علیہ السلام است پدر بزرگوارش اورا بعم زاده او عبد الله بن جعفر طیار تزویج فرمودند و چهار پسر کہ علی و عون الاکبر و محمد و عباس نام داشتند و یک دختر کہ مکاتہ بام کلثوم بود از آن بطن ظاهر وجود آمد در سفر عراق و واقعہ کربلا زینب کبریٰ با برادر خود حضرت سید الشہداء علیہ السلام و افاض التیجہ و الثناء همراه بود و همیشه آنحضرت ابن خواهر از یادہ از خدا احترام میفرمود و در حقیقت بعد از شهادت سید جوانا بہشت از کربلا تا شام و از شام تا مدینہ طیبہ پرستار و اہل بیت سید الشہداء علیہ السلام ازین کبریٰ میبود و میتوان گفت احدی از زنان عالم بقدر این زن نجیب و مصیبت ندید و در نجیب و محنت نکشید علاوه بر برادران و برادرزادگان دو پسر نیز از او در واقعہ بوم الطف شربت شهادت نوشیدند یکی عون کہ بدست عبد الله طایفہ کشته شد و دیگری محمد کہ غامر بن مثنیٰ او را مقبول ساخت در کربلا و هر جا ان ایت کرامت و کوه حرم یعنی حضرت زینب صبر کرد و نیز کلماتی کہ در پدیر رضا بقضای خدا و تسلیم امر او باشد بر زبان نیاورد و عبارات و خطب زینب کبریٰ را محدثین و مؤلفین زینب اورا خود حسنا و آنها کہ در دقایق خطابه و حقائق بر اعنت و بیان نظر و معارفند و اورا

خیراتِ حُصْنِ

۲۳

زاید الوصف شود و تجبید نموده اند و از جمله عبارات و ائمه آن محدث و علیا
خطبه مختصر است که در وصول بکوفه بعد از واقعه جافوز ذکر بلا بیان فرموده
و این در وقت بود که اهل کوفه اظهار تداوت از کار و فرشت خود میکردند تا سف
میخوردند بشرین خنیر اسب کوبیدند و پیفوق بنی نبی خنیر امیر المؤمنین علیه
نظر کردم بخدا قسم که هیچ زن با شرم و حیا ندیدم که بدین فصاحت سخن
سراید و تکلم نماید که با زبان امیر المؤمنین علی بن ابی طالب در دهان داشت
بمردم اشاره کرد و گفت کوشید و به پیچید چه میگویم هر خاموش شد
و سراپا کوش انگاه فرمود

الحمد لله والصلوة على ابي محمد وآله الطيبين الاخيار انا بعد يا اهل الكوفة
و يا اهل النخل والغداة تبكون فلا رقاة لدمعة ولا هداة الرقة انما
مشاكم كمثل الية نفضت غزها من بعد قومه انكاثا نخذون ايمانكم دخلا
بينكم الا و هل فيكم الا الصلف والظف و ملق الاماء و غير الاعداء
كمر على دمنه او كفضنه (كفضنه) على ملحوده الاساء ما قدمت لكم انتم
ان سخط الله عليكم و في العذاب انتم خالدون ابكون و تنجبون اي والله
فا بكو اكثر او اضكو اقل فلو ذهبت بغارها و شوارها و لن مرحضها
بغسل بعد ما ابدوا و لى ترحضون قتل سليل خانم الانبياء و سيد شباب
اهل الجنة و ملاذ غيرتكم و مفرج نازل لكم و منار محبتكم و مدته سنتكم الا
ساء ما تزرون بعد لكم و سخطا فلقد خاب الله و ثبت الايدى و خربت
الصففة و بوتم بغضب من الله و ضربت عليكم الذلة و المسكنه و ليكم يا اهل
الكوفة اى كبد رسول الله فرية و اية كريمة له ابرزتم و اى دم له سفكم
و اية حرمة له انتهكم لقد جئتم بها صلغاء و عنفاء (عنفاء) سواء فقاء
و في بعض الروايات خفاء و شفاء كطلائع الارض و ملائمة الشاء افجبت ان قطرت
التماء دما و لعذاب الاخرة اخرت و انتم لا تشعرون فلا يكفتمكم المهل
فانه لا يكفزه البدار و لا يثاق فوك الشار و ان ركب لبا المرصا
يعنى سنايش خداى را و دود بر پيغمبر محمد و اهل بيت ظاهرين او كه

بر کتب کاتبند

خیراتِ حُصْن

۲۴

برگزیدگانند و بعد از مردم کوفه ای اهل غدو و مکر و مکر و مکر می کنید آب چشم شما ناپسند و ناله شما کن نکردد شما بدان زن مانید که رسته خود را اینک می ناپید و باز می شود و تا و تا می کرد شما بید پنهان نیز رسته ایمان خود کیستید و بکفر اصل خود باز گشید ایاد رسو کند که خود مکر و خیانت در نظر آرید در شما نیست مکر و عیب باطل و الا یش بعیب و تلو جواری و غمنازی اعدا و ناپید مکر بجا می که در مکر بله رو شده باشد با نمره (یا لاجی) که از ایش قبر می کرده باشند بد تو شر برای ایش خود فرستادید خشم خدا برای شما میثبات و در عذاب مغلخ خواهد بود ایابرها اگر به و زاری می کنید ای والله بسیار بگرد و کم بخندید عیب غا و ابدی و ابرای خود گذارید و این تنک را هرگز ^{انفود} نپسندید و در کرد و بیح اب از آن نپسند شت و چکونه توانید شت و با چه ناله خواهد کرد کشتن جگر گوشه خاتم پیغمبران و سید جوانان اهل بیته که ملاذ برگزیدگان شما و روشن کننده حقیقه شما بود در هر حادثه با و پناه می برید و سنت شمارا جار می ساخت دین و شریعت خود را از و می موخندید بدگاه مرتکب شدید از رحمت خدا دور مانید سعی شما بیفایده ماند و مجتهدان دنیا و آخرت دوچار شدند و مستوجب عذاب الهی گردیدید ذلت و مسکنت را برانچود خریدید و ای بر شما امر دم کوفه چه جگر گوشه از حضرت رسالت پاره پاره کردید و چه پر دیکان از مخدرات او را از پرده بیرون آوردید و چه خونها از فرزندان برگزیده او ریختید و چه هتک حرمتها نسبت با و نمودید کارهای نهایت قبیح و شنیع کردید که رسوا می و زشتی آن زمین و آسمان را فرآورد ایات عجیب که بد که آسمان خون بارید البته عذاب آخرت شمارا ان سوا تر نماید و که بپا و می شما نیاید رفو و محلت با و پیغالی شمارا سبکار نکند چه خداوند عالم در عقاب غاصبها مبادرت نمی نماید و از گذشتن وقت انتقام نمی برسد و پروردگار شما مترقب گاه کار از است و خطبه دیگر حضرت زینب کبری (ع) است که در شام در مجلسی بر پهلوی امیر

خيرات حسنك

۲۵

وصورت ان بچند روايت مختلف پييده است و ما بر وايت ابن طاووس
عليه الرحمه اعطاء كرده خطابه آنحضرت را بطولاً ايراد مينمايم و اين است
آن روايت

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على رسوله و آله اجمعين صدق الله تعالي لما
قال انتم كان عاقبة الذين اساقوا السوي ان كذبوا بايات الله وكانوا بها ينهون
افئنت يا بن يدحيث اخذت علينا اقطار الارض و افاق السماء فاصبحنا دنيا
كناق الاسياره ان بنا على الله هو انا و بك عليه كرامه و از ذلك اعظم خطر
عنده فتمت بانفك و نظرت في عطفك جدران مسرور احين و ايت الدنيا
لك مستوسعة و الامور منتفزة و حين صفالك ملكا و سلطانا محلا محلا
انيت قول الله تعالى و لا تخيبن الذين كفروا انما عملهم لهم خيرا لفسهم انما
نعملهم ليزدادوا اثما و لهم عذاب مهين امن العدل يا ابن الطلقاء تخديرك
حرا ترك و امانك و سونك بنات رسول الله سبنا يا قد هتكت سورهم و
ابديت وجوههم من تحت و ايهن الاعداء من بلاد الابد و يتشرفهن اهل المنا
و المناقل و يتصنع وجوههن القريب و البعيد و الدية و الشريف و ليس معهن
من يجاهن و ليه و لا من جاهن حتى و كيف يرتقي سراقبه من لفظه و ا كاد الاك
و بنت لجر بد ماء الشهداء و كيف سيطر في بعضنا اهل البيت من نظر الينا
بالسيف و الشان و الاحر و الاضغان ثم تقول غير منائم و لا مستعظم و اهلوا
و استهلوا فرجا ثم قالوا يا يزيد اقل مني اعلى ثانيا يا ابي عبد الله عليه
سيد شباب اهل الجنة شكها بنصرتك و كيف لا تقول ذلك و قد كان الغر
و اسئاصك الشافر بار اقلك دماء ذرية محمد صلى الله عليه و آله و نجوم الارض
من العبد المطلب تهني فاشيا خك و عمت اناك تنادهم فلنردن و شيكا بودم
و لنوذن اناك شلت و بكت و لم يكن قلبنا فلك و فعلت ما فعلت اللهم حد
بحقنا و انتم من ظالمنا و اهلل غضبك بمن سفك دمانا و قتل حانثا فوان الله ما
فرمت الاجللك و لا جزوت الا لبحك و لنردن على رسول الله ص بما تمك من بك
دماء ذريته و انتمك من حرمته و لجمه حيث يجمع الله ثملهم و يعلم شعهم

و ياخذ.